

**JUBILEUSZ 50-LECIA PRACY NAUKOWEJ
DR SONI KOVAČEVIČOVEJ**

Sona Kovačevičová urodziła się i wychowała w środkowej Słowacji, na Liptowie – krainie bogatej w ludowe tradycje. Tu zapewne można szukać impulsu, który sprawił, że jej późniejszy głęboki związek z kulturą ludową miał charakter nie tylko naukowy, ale i emocjonalny.

W 1939 roku przeniosła się do Bratysławy, gdzie studiowała język francuski i niemiecki oraz etnografię na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu im. J. Komeňskiego. Pracę naukową podjęła w 1945 roku. Nastąpiły trudne lata; z powodów politycznych dr S. Kovačevičová dwukrotnie odchodziła z pracy w Instytucie Etnografii Słowackiej Akademii Nauk. Dopiero w 1968 roku udało się jej wrócić do Instytutu, gdzie pracowała już bez większych przeszkód aż do przejścia na emeryturę.

Bibliografia prac S. Kovačevičovej jest bardzo bogata – ponad 15 książek i ponad 200 artykułów. Imponująca jest rozległa tematyka, którą podejmowała. Prace badawcze rozpoczęła od problematyki ubioru ludowego, a wyniki przedstawiła w szeregu publikacji. Na uwagę zasługuje praca *Ludový odev v hornom Liptove* (1951), która sprawiła, że utworzono serię monografii regionalnych strojów ludowych w Słowacji.

W trakcie badań nad strojami ludowymi zarysował się w sposób naturalny następny temat, a mianowicie sztuka ludowa. Z czasem poświęcała jej coraz więcej uwagi, badając różne przejawy, od sztuki dekoracyjnej aż po sztukę przedstawiającą. Efektem badań były erudycyjne publikacje: *Slovenske ľudove umenie* (1954), *Ludová plastika na Slovensku* (1967), *Drevorezy a ľudová kultúra* (1974), *Ľudové výtvarné umění – Slovensko* (1974), *Vkus a ľudová kultúra* (1975), *Človek – tvorca* (1987), *Človek a spoločnosť* (1990).

Zainteresowania Soni Kovačevičovej sztuką ludową nie ograniczały się bynajmniej do wy-preparowanych zjawisk kulturowych; zawsze interesowała się człowiekiem i jego związkami z otaczającym światem nieustannie rozwijającym się i zmieniającym. To podejście badawcze stanowiło podstawę, która pozwoliła uczonemu na indywidualne interpretacje w obrębie klasycznych tematów etnologicznych. S. Kovačevičová jako wszechstronnego badacza interesowały także związki wykraczające poza ramy sztuki ludowej i łączące ją ze sztuką profesjonalną.

Kolejnym wyraźnie zarysowującym się tematem, któremu S. Kovačevičová poświęciła wiele uwagi, było wiejskie budownictwo wraz z formami osadniczymi. Głównie poprzez tę problematykę włączyła się do szeroko pojętych badań interdiscyplinarnych. Odnajdujemy tu jej dysertację *Ludové staviteľstvo na Slovensku v roku 1800-1950* (1966). Badanie cech budownictwa ludowego poprzez przedstawienie ich na mapach było już w tej pracy dojrzałe metodycznie i stanowiło przygotowanie do realizacji *Etnografického atlasu Slovenska* (*Etnografický atlas Slovenska*). Erudycja naukowa, umiejętność syntetyzowania, niemal pełna znajomość zgromadzonych informacji o kulturze ludowej stanowiły podstawę, na której S. Kovačevičová oparła przygotowania wielkiego projektu – opracowania etnograficznego atlasu Słowacji. Od pierwszego projektu i przygotowania kwestionariusza (rok 1970) aż do wydania atlasu (1990) jako redaktor naukowej, świadoma celu, systematycznie kierowała zespołem pracowników. Wykazała ogromną energię i zaangażowanie, aby materiał zebrany w 250 miejscowościach – punktach badawczych znalazł się na mapach oraz aby opracowano komentarze. Rozmiar tego dzieła, jak również jego wartość dla kultury Słowacji, jest jednocześnie najwyższym osiągnięciem naukowym Soni Kovačevičovej.

Po opublikowaniu *Atlasu S. Kovačevičova* przeszła na emeryturę; jednak jej twórczy entuzjazm nie słabnie. Jako współautor wzięła udział w opracowaniu dwutomowego dzieła *Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska* (1995) oraz w przygotowaniu pracy, która ma wyjaśnić rozwój i charakter słowackiej kultury ludowej poprzez odwołanie się do szerszych europejskich kontekstów (*Slovakia – European Context of Folk Culture*, w druku).

Charakterystycznymi cechami dr Soni Kovačevičovej jako człowieka i uczonego były samodyscyplina, świadomość wytkniętego celu, pracowitość oraz duże wymagania stawiane sobie i współpracownikom. Chyba głównie dzięki tym cechom zyskała autorytet i zaufanie kolegów w Słowacji i poza jej granicami. Wśród zalet wyróżniały się jej zdolności pedagogiczne i bezinteresowne niesienie pomocy każdemu, kto jej potrzebował.

Osobowość i wyniki naukowe dr Soni Kovačevičovej były często i publicznie oceniane. Do najbardziej prestiżowych należą: najwyższe odznaczenie Republiki Słowackiej za *Etnograficzny atlas Słowacji*, nagroda Herdera i członkostwo honorowe Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego.

Rastislava Stoličná

V. IN MEMORIAM

JÓZEF PIEPRZYK
(1917-1997)

5 lipca 1997 roku zmarł w Poznaniu dr Józef Pieprzyk, wieloletni członek Oddziału Poznańskiego PTL. Urodził się 13 września 1917 roku w Babkowicach w obecnym województwie leszczyńskim. W roku 1950 ukończył studia socjologiczne na Uniwersytecie Poznańskim pracą magisterską u prof. dr. T. Szczurkiewicza „Procesy kulturalno-oświatowe w dwóch sąsiadujących ze sobą grupach regionalnych w powiecie gostyńskim”, w 1968 obronił na UAM rozprawę doktorską, pisaną pod kierunkiem prof. dr. J. Burszty, „Elementy wiejskie w kulturze miasta Poznania”. Zawodowe życie poświęcił dziennikarstwu, w latach 1946-1968 był dziennikarzem „Głosu Wielkopolskiego”, następnie długoletnim kierownikiem Ośrodka Dokumentacji Prasowej w Poznaniu. Dr J. Pieprzyk był wielkim miłośnikiem Wielkopolski, z pasją dokumentował dzieje i tradycje kulturowe regionu, działał w Wielkopolskim Towarzystwie Kulturalnym, został odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Jest autorem wielu naukowych i popularnonaukowych opracowań poświęconych Wielkopolsce, w tym m.in. książkowych: *Wielkopolscy zaci i nieponie*, Poznań 1988 oraz ostatniej *Dzieje gminy Pępowo pod panem*, Grabonóg 1995.

Jacek Bednarski